

שלא כ'נפעל' שגורם לעצמו את הדבר. ומכאן שיש אופנים שגם נטמאה באונס נאסרת על בעלה, וזוהי אשת כהן שנאנסה. (עפ"י משך חכמה — תצא כד, ד)

מעשה אסור הנעשה באונס, האם נחשב 'מעשה-עבירה'?
 'מתיב רבי זירא...'

יש שבארו שורש מחלוקתם של רבא ורבי זירא אם אשת איש שזנתה אסורה לכהן משום 'זונה', בדרך זו: האם מעשה איסור של אדם הנעשה לאונסו נחשב כמעשה עבירה מבחינתו, אלא שפטור מעונשין משום 'ולנערה לא תעשה דבר', או שמא בדיני התורה אין נחשב שעשה מעשה-איסור כלל, ומפני כך אין להחשיבה לזונה.

בשאלה זו נחלקו רבא ורבי זירא בענין אחר. במסכת עבודה זרה (נד) דנו בדין 'נעבד' (בהמה שעשאה אלהות ועבדו לה) שאסור לזנובה, מה דין הבהמה שעבדה באונס, ונחלקו בדבר רבא ור"ז, לרבא אסורה ולר"ז מותרת. וברא הגאון בעל 'חמדת שלמה' (בשור"ת סי' לה) שהטעם להתירה, הגם שמכל מקום נעשתה בה עבירה — משום שבאונס אין כלל שם 'נעבד' עליה. נמצא שרבא ורבי זירא הולכים לשיטתם. (אמנם יש הגורסים בסוגיתנו 'רבה'). (חידושי הגר"ר בעניניו כב, ד; מי נפתות. וכיו"ב בשור"ת דובב מישרים ח"ג ק. אם כי אין הדברים מוכרחים ואפשר לחלק בין הנידונים.

עוד בגדרי מעשה עבירה באונס — ע' בקובץ שעורים ריש כתובות, אות ה; 'חידושי הגר"ח על הש"ס' — בענין 'אשו משום ממונו'; אתון דאורייתא — יג; בית ישי — מז; וע' נדרים כז 'אמר ליה רבא...'. וברש"ש, שיעורי ר' פסח מקרובין ור"ח מטלז ובספר נחלת משה שם; משאת המלך על הרמב"ם — א (ובחידושי על מסכתין לעיל נג).

דף נז

'אי בקדושתיה קאי לא אכלה, דהא אמר מר: בת גר זכר כבת חלל זכר'. רש"י: 'זבת חלל פסולה לכהונה בפרק עשרה יוחסין. וכיון דבקדושתיה קאי לא אכלה, דאמרינן הרי זו פסולה לו ועשאה חללה בביאתו'.

משמע מדברי רש"י שכל עוד לא נבעלה, אוכלת בתרומה. וצריך עיון, הלא חללות אוסרת באכילת תרומה, כמבואר במשנתנו ובעוד מקומות, ואם בת גר דינה כבת חלל, מדוע אוכלת? ואכן התוס' כאן צדדו שפסולה בתרומה מצד עצמה, שהרי היא כחללה גמורה, עיין שם. (וע' בקרן אורה ובערוך לגר ורש"ש). ויש לבאר על פי דברי הרמב"ם (הל' תרומות פ"ו) שזונה וחללה אסורות בתרומה משום ובת כהן כי תהיה לאיש זר, הוא בתרומת הקדשים לא תאכל, וכדרשת הגמ': כיון שנבעלה לפסול לה — פסלה. ולפי זה יש לומר שזהו דוקא כשנתחללה על ידי ביאת איסור, שאז אינה אוכלת אפילו כשהיא 'קנין כספו' של כהן. מה שאין כן חללה-שמתולדה, אין חללותה נחשבת אלא כפסול 'זרות', וכשם שזר אוכל בתרומה בתור 'קנין כספו' של הכהן, כגון בת ישראל הנשואה לכהן, כך חללה זו. אולם כשנבעלה לו, הריהי נפסלת בעצם ואסורה בכל גוונא.

ובזה מיושבת תמיהת האחרונים על מה שמבואר בגמרא ששפחה של כהן אוכלת בתרומה, כדברי הגמרא לעיל 'הואיל ומאכילה בעבדיו ושפחותיו הכנענים' — והלא שפחה, דין 'זונה' יש לה אפילו כשלא נבעלה לפסול, כנכרית, וכמו שפסק הרמב"ם (הל' איסורי ביאה פ"ח), ומדוע מותרת בתרומה? אך כיון שנחשבת זונה מתולדה, אוכלת בתרומה בתורת 'קנין כספו' של כהן, כנ"ל. [ואם תאמר מכל מקום תאסר מפני שמוחזקת שנבעלה לגוי או לעבד — יש לומר שאין ביאת איסור פוסלת אלא בבת ישראל שקידושין תופשין בה, וכדכתב כי תהיה לאיש זר]. (בית ישי מו, ב. וכע"ז יש בחידושי הגר"ח על הש"ס — בכורות. וע"ש קידושין כא. וע"ע באריכות בכ"ז בקהילות יעקב — יבמות לד).

‘זוהי קמיבעיא ליה, כשרות מיתוספא בה ואכלה או דלמא קדושה מיתוספא בה ולא אכלה’ — לפירוש הראשון ברש"י [שנקט אותו לעיקר], הספק הוא בבת גרים שאמה מישראל, שמותרת לינשא לכהן — האם היא נקראת 'קהל' ואסורה בפצוע דכא אם לאו. אבל אם אמה גיורת, ודאי אינה בכלל 'קהל' [וזה בהנחה שראב"י סובר כרבי יוסי שקהל גרים לא איקרי קהל, אבל אם סובר כרבי יהודה שנקרא 'קהל', אין מקום לספק, שהרי מכל מקום אסורה להינשא לפצוע דכא]. (מהרש"א).

(לכאורה היה אפשר לומר שספק זה שייך גם באשה שאביה ואמה גרים — אם נניח שפצוע דכא לאו בקדושתיה קאי, שאינה אסורה לו משום כהונה, והשאלה היא האם בכלל 'קהל' היא ואסורה לפצוע דכא אם לאו. ומה שכתב רש"י שאמה מישראל, כי אז הספק שייך ממה נפשך, בין אם נקוט שהוא עומד בקדושתו בין אינו עומד, כמוש"כ רש"י. ובוזה היה מדוקדק לשון רש"י 'וכגון דאמה מישראל' — משמע שאפשר אף באופן אחר, [וכדרך שדקדק הב"ח או"ח קעו. ואולם במק"א הערנו שנראה מדברי רש"י בכמה מקומות שאין דיוק זה מוכרח].

אך יותר נראה מלשון הגמרא [לפירוש הראשון שברש"י] שרק מפני שאמה מישראל ונתוספה בה כשרות, מפני כן אנו מסופקים אם גם קדושה נתוספה בה, אבל בת שאביה ואמה גרים דינה כגר עצמו שאינו קרוי 'קהל'. ויש להעיר שמהרש"א ומהרש"ל להלן (פד) נקטו בדעת רש"י שהנולד מגר וגיורת בכלל 'קהל', שלא כגר עצמו. אך יש שתמנה על דבריהם מכמה מקומות, שדין בן הגר כגר (ערש"ש שם; בית ישי סו"ס"י מו). ולפי דעה זו על כרחך אין לפרש בשאביה ואמה גרים).

(ע"ב) 'יש חופה לפסולות' — לפרש"י מדובר בחופה ללא קדושין קודמים. ופרשו התוס' בדעת רש"י, שרב ושמואל סוברים חופה קונה באשה ללא כסף ושטר [כרב הונא בקדושין ה]. ואולם הרמב"ן כתב שמשמע מרש"י שאף על פי שחופה אינה קונה, יש חופה לפסולות לפסולת מן התרומה. וכן משמע ברמב"ם (תרומות ז, כא) שאף על פי שדעתו נראית שחופה אינה קונה (ע' ריש הלכות אישות, וכן בראשונים קדושין ה. ואולם מהרש"ל כאן צידד לומר שלהרמב"ם חופה קונה), חופה פוסלתן לאכול בתרומה אף ללא קדושין. ונראה שלדעת רש"י והרמב"ם מועילה חופה קודם קדושין, ואין צורך שהקדושין יוקדמו לחופה. (וכן הוא בהגהות מרדכי (קדושין תקמו), וכן משמע ברמב"ן — קדושין י). ואולם התוס' בכמה מקומות נקטו שאין חופה אלא לאחר הקדושין, ולכך העמידו פרש"י כמאן דאמר חופה קונה. (עפ"י שו"ת משיב דבר ח"ד לד). ואולם מדברי המהרש"ל (יש"ש יח) נראה שאפילו בחופה ללא קדושין, אעפ"י שאינה קונה, פסולה חכמים מתרומה מפני שמשנתמרת ועומדת לביאה פסולה.

עוד בבאור שאלת חופה לפסולות [ובשיטת הריטב"א] — ע' זכר יצחק ח"א כח (א); שם (לב)–לא; חזון איש סג, יב–יג; אבי עזרי (תליתאה) — איסו"ב יט, ג.

‘אף אנן נמי תנינא, בת שלש שנים ויום אחד מתקדשת בביאה... נשאת לכהן אוכלת בתרומה...’ — הרמב"ן פירש ראיית הגמרא [דלא כרש"י], מכך ששנינו בת שלש שנים ויום אחד שנשאת לכהן אוכלת בתרומה, משמע פחות מבת שלש אם מסרה אביה לחופה אינה אוכלת. [ומה שאמרו 'הא פחותה מבת שלש שנים ויום אחד דלא מפסלה בביאה לא מפסלה נמי בחופה' — זוהי מסקנת הדברים, כיון שכל שאין לה ביאה אין לה חופה, לכך אף לפסול אינה נפסלת]. (ע"ע בחדושי הרשב"א ובחזו"א אה"ע סג, יב).

דף נח

‘משכחת לה כגון שבא עליה ארוסה בבית אביה’ — משמע כאן שאף על פי שארוסה אסורה על אישה מדברי סופרים עד שתכנס לחופה, אם בא אליה אינו נחשב משום כך 'אינו מנוקה מעוון' והמים בודקים את אותו. ומכאן הקשו הראשונים על הרמב"ם שלא כתב כן. (ע' רמב"ם וראב"ד סוטה ב, ח. ע"ע בענין זה

דף נז

צג. פצוע דכא כהן שנשא בת גרים — האם מאכילה בתרומה? האם היא מותרת להינשא לו? באלו שאלות תלויים שני נידונים אלו?

זו שאלה שאל רבי יוחנן מרבי אושעיא; פצוע דכא כהן שנשא בת גרים, מהו שיאכילה בתרומה? — ושתק רבי אושעיא ולא פתר שאלתו. ומבואר בגמרא ששאלה זו תלויה בשתי מחלוקות תנאים; א. האם בת גר זכר דינה כבת חלל זכר ופסולה לכהונה. כן סובר רבי יהודה. ולפי זה אסורה היא להינשא לפצוע דכא כהן אם ננקוט שהוא עומד בקדושת כהונה, הלכך אינו מאכילה. (וגם בלאו הכי, אפשר שהיא כחללה גמורה שאסורה בתרומה, ולפי זה אפילו אינו עומד בקדושתו והיא מותרת לו, אעפ"כ אינה אוכלת. עתוס). ואילו רבי יוסי מתירה לכהונה אפילו אביה ואמה גרים. ורבי אליעזר בן יעקב אומר: בת גרים לא תנשא לכהונה עד שתהא אמה מישראל.

ב. האם קהל גרים נקרא קהל להאסר לבוא בו פצוע דכא. כן אמר רבי יהודה, ולפי זה בת גרים אסורה להינשא לפצוע דכא ואינה אוכלת. ואילו רבי יוסי סובר קהל גרים לא נקרא 'קהל' ומותרת.

— נמצא, לרבי יהודה ודאי אינה אוכלת, מפני שאסורה להינשא לו בין אם הוא עומד בקדושתו בין אם לאו. ולרבי יוסי ודאי מותרת להינשא לו בין עומד בקדושתו בין אינו עומד, הלכך אוכלת. אבל לרבי אליעזר בן יעקב יש להסתפק כאשר אמה מישראל, שאמנם ראויה היא לכהונה אך שמא אינה בכלל 'קהל', שכשרות נתוספה בה ולא קדושה, הלכך מותרת לו ואוכלת, או שמא גם קדושה נתוספה בה ובכלל 'קהל' היא ואסורה (עפ"י פירוש ראשון ברש"י שנקטו לעיקר). ופשטו להתר [שאינה נקראת 'קהל'] מברייתא שהביא רבי אחא בר חיננא מדרומא, שנאמר וכהן כי יקנה נפש קנין כספו הוא יאכל בו.

לפי לשון אחרת ברש"י, הספק הוא כשאביה ואמה גרים ואליבא דראב"י, האם בכלל 'קהל' היא אם לאו, ונפשט להתר. ולפי זה כשאמה מישראל ודאי בכלל 'קהל' היא ואסורה לו ואינה אוכלת. וכבר העירו (ע' שעה"מ איס"ב טו, טז; אבני מלואים ד סקט"ז) שהדבר תלוי במחלוקת הרמב"ם (איס"ב שם) והר"ן (פ"ד דקדושין) האם גר שנשא בת ישראל הולד מותר בממזרת אם לאו. והריטב"א בחדושו פסק כפרוש הראשון ברש"י, שכל שהאב גר — לא מיקרי קהל. ובחזון-איש (ד, ט) כתב שלענין הלכה נראה שספק הוא, ויש מקום לפי זה להקל משום 'ספק קהל' בספיקא דדינא.

דפים נז — נח

צד. האם יש חופה לפסולות אם לאו?

רב אמר יש חופה לפסולות, הלכך בת-כהן (ולפרש"י אף בבת ישראל, וכנ"ל) שנכנסה לחופה עם כהן שפסולה לו, כגון אלמנה לכהן גדול — נפסלה מלאכול בתרומה. ושמאל אמר אין חופה לפסולות. ורמי בר חמא רצה לתלות שאלה זו במחלוקת התנאים במשנתנו אם קדושי עבירה פוסלים מלאכול בתרומה. ודחו תלייה זו, ורצו לתלות זאת במחלוקת תנאים אחרת ודחו. ולבסוף הביא רב ששת ראייה ממשנת סוטה שיש חופה לפסולות.

א. לפרש"י הנידון הוא בחופה ללא קידושין, האם היא מועילה ופוסלת בת כהן מלאכול בתרומה כאילו נבעלה לפסול לה. ופרש ר"י שלפי שיטה זו סוברים רב ושמאל שחופה קונה באשה להיות מקודשת לו (כרב הונא — בקדושין ה). לרב מועילה חופה בפסולות הן לאחר קדושין להחשיבן כנשואות [ונפקא מינה לשתיית סוטה, ולדין אשת איש בחנק וכו'], הן בחופה ללא קדושין, להחשיבן ארוסות ולפסלה בתרומה [אפילו לרבי אלעזר ורבי שמעון]. ולשמאל אין